

Doc. dr Goran Marković

Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu

USTAVNOPRAVNI OSNOV OSTVARIVANJA PRAVA DJETETA U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina ima pluralan ustavnopravni sistem u kome se prepliću anglosaksonski i kontinentalno-evropski uticaji, zbog čega je pitanje priznavanja i ostvarivanja ljudskih prava riješeno na specifičan način. To se odnosi i na prava djeteta. Ustav Bosne i Hercegovine skoro da ne sadrži odredbe o pravima djeteta u svom normativnom dijelu, ali je zato vrlo važno pitanje pravne snage i načina primjene Konvencije UN o pravima djeteta, koja je navedena u njegovom Aneksu I kao jedan od instrumenata za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Centralni dio ovog rada posvećen je analizi mjesta Konvencije u ustavnopravnom sistemu Bosne i Hercegovine – njenoj pravnoj snazi i primjeni. Autor se opredjeljuje za stav da, sa stanovišta unutrašnjeg prava, Konvencija ima ustavnu snagu, jer je i formalno dio Ustava, i da se neposredno primjenjuje, ukoliko su njene norme podobne za neposrednu primjenu.

Drugi dio rada posvećen je analizi ustavnopravnog osnova prava djeteta u ustavima entiteta, gdje su prisutne izvjesne razlike. Ustav Federacije u svom jedinom aneksu predviđa da će Konvencija imati ustavnu snagu, dok je Ustav Republike Srpske pisan u duhu kontinentalno-evropske tradicije, tako da sadrži dvije grupe prava koja se odnose na djecu: jednu čine specifična prava djeteta, a drugu prava koja obuhvataju širi krug subjekata, ali pripadaju i djeci.

Ključne riječi: Prava djeteta; Konvencija UN o pravima djeteta; Bosna i Hercegovina; Entiteti; Ustav.

1. UVOD

Bosnu i Hercegovinu, kao federalno uređenu državu, odlikuje složen ustavnopravni sistem, koji čini više ustavnopravnih sistema između kojih postoji hijerarhijski odnos. Ovi ustavnopravni sistemi nisu nastali u isto vrijeme i od istog suverena, tako da između njih postoje izvjesne sadržin-

ske i pravno-tehničke razlike. One dolaze do izražaja i prilikom ustavnopravnog normiranja ljudskih prava i sloboda. Prava djeteta su jedna od kategorija ljudskih prava o kojima postoje brojne nedoumice i različita pravno-tehnička rješenja.

Ovdje ćemo analizirati ustavna rješenja sadržana u ustavima Bosne i Hercegovine i entiteta. Nedoumice su naročito brojne kad je u pitanju Ustav Bosne i Hercegovine, jer ustavne norme nisu precizne, tako da postoje različita shvatanja o obimu i sadržaju ljudskih prava koja pripadaju pojedinim kategorijama stanovništva, uključujući djecu.

2. PRAVA DJETETA U USTAVU BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine u svom normativnom dijelu ne garantuje izričito prava djeteta, osim prava na porodični život, koje nije specifično pravo djeteta, ali pripada i njemu.¹ Stoga, o pravima djeteta može se više zaključivati analizom Aneksa I Ustava Bosne i Hercegovine. On je značajan prije svega zbog navođenja Konvencije o pravima djeteta, koja je na međunarodnom planu najvažniji akt kojim se garantuju prava djeteta. Postavlja se pitanje kakva je pravna snaga Konvencije u ustavnopravnom smislu. Šta znači to što se ona spominje u Aneksu I?

Moguća su dva odgovora na ovo pitanje. Jedno je da međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava nabrojani u Aneksu I formalnopravno nisu dio Ustava Bosne i Hercegovine, pa se ne mogu neposredno primjenjivati.² Da bi bili primjenjivi, moraju, bez obzira na svoju sadržinu, biti inkorporirani u domaće zakonodavstvo. Po drugom shvatanju, oni su dio Ustava i mogu se neposredno primjenjivati. Naravno, ovdje govorimo o njihovoj načelnoj neposrednoj primjenjivosti, ukoliko su njihove norme po sadržini takve da se mogu neposredno primijeniti.

Ova dilema je važna sa stanovišta ocjene pravne snage Konvencije o pravima djeteta u ustavnom sistemu Bosne i Hercegovine. Sa stanovišta međunarodnog prava, situacija nije problematična, pošto je Bosna i Hercegovina kao država ratifikovala Konvenciju. Međutim, u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, Konvencija ima dvostruki položaj, jer ju je Bosna i

¹ O pravu na porodični život uopšte, vid. O. S. Jović, *Prava deteta – između ideje i stvarnosti*, Beograd 2009, 18–19.

² „Ovi sporazumi (misli se na one koji su navedeni u Aneksu I – prim. G. M.) nisu neposredno primjenjivi, ali Bosna i Hercegovina i oba entiteta imaju obavezu da zakonodavnim, sudskim i upravnim mjerama obezbijede prava koja su u njima sadržana.“ – M. Nowak, „Shortcomings of Effective Enforcement of Human Rights in Bosnia and Hercegovina“, *Human Rights in Bosnia and Hercegovina after Dayton: From Theory to Practice* (eds. W. Benedek *et al.*), The Hague 1999, 97.

Hercegovina prihvatila kao akt međunarodnog prava,³ ali ju je i inkorporirala u vlastiti ustav, učinivši je njegovim sastavnim dijelom. Da je Konvencija dio Ustava, slijedi iz činjenice da je navedena u njegovom Aneksu I, kao jedan od petnaest međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava. Istina, u samom Ustavu nigdje se izričito ne spominje kakvo je mjesto ovih instrumenata u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine.

Aneks I je sastavni dio Ustava. Stoga, njegova sadržina ima formalno-pravnu snagu jednaku onoj koju imaju norme sadržane u normativnom dijelu Ustava. To što u Aneksu I nije izričito naznačeno da se akti koji su u njemu navedeni ne primjenjuju neposredno još uvijek ne znači da nemaju snagu ustavnih akata i da se ne primjenjuju neposredno. U suprotnom, svrha njihovog inkorporiranja u Aneks I bila bi obesmišljena, jer ne bi bilo jasno zašto su ovi akti nabrojani ako ne zato da se obezbijedi njihova nepovredivost u ustavnom sistemu Bosne i Hercegovine, što se postiže njihovom ustavnom snagom i neposrednom primjenom.⁴ Na koncu, Aneks I je sastavni dio Ustava iz još jednog razloga. Kao i u drugim državama čiji ustavi imaju sličnu strukturu, pravno-tehnički posmatrano, aneks služi da se ustavna materija, koja je na izvjestan način uređena u normativnom dijelu, detaljno uredi bez opterećivanja „osnovnog“ teksta ustava. Dakle, cilj je da se omogući veća preglednost ustavnog teksta i rasterećenje normativnog dijela, imajući u vidu obim materije koju treba urediti u aneksu.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima nešto drugačije mišljenje. U jednoj odluci,⁵ Ustavni sud je zauzeo stav da se instrumenti iz Aneksa I direktno primjenjuju i da se njihovi principi mogu ugraditi u domaće zakonodavstvo. U nekim drugim odlukama, međutim, Ustavni sud je dolazio do zaključka da Ustavom Bosne i Hercegovine nisu garantovana prava sadržana u instrumentima iz Aneksa I Ustava, osim ako je neko lice diskriminirano pri uživanju određenog prava.⁶ Mišljenje Ustavnog suda je donekle evoluiralo, tako da je u jednom predmetu utvrdio da prava koja proističu iz pojedinih instrumenata iz Aneksa I (u konkretnom slučaju, pravo na rad) doduše nisu priznata Ustavom Bosne i Hercegovine, ali da je njihova zaštita obezbijedena zaštitom drugih ljudskih prava.⁷ Ostaje nejasno zašto se

³ O ovome više u: D. Čeranić, „Primjena međunarodnih konvencija o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini“, *Aktuelnost i značaj ljudskih prava i sloboda* (ur. G. Marković), Istočno Sarajevo 2011, 270–275.

⁴ Slično i N. Ademović u: N. Ademović, J. Marko, G. Marković, *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2012, 16–17; N. Ademović, C. Steiner *et al.*, *Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar*, Sarajevo 2010, 907–908; D. Čeranić, 270; K. Trnka, *Ustavno pravo*, Sarajevo 2006, 127.

⁵ U pitanju je odluka U 5/06 od 2009. godine.

⁶ Odluka Ustavnog suda u predmetu AP-1217/07, tač. 6.

⁷ Odluka u predmetu AP-1999/08.

Ustavni sud uopšte upušta u zaključak po kome je ostvarivanjem jednog prava obezbijedena zaštita drugog prava, ako ovo prvo pravo nije garantovano Ustavom, pa je on (Ustavni sud) nenadležan da uopšte odlučuje o tome da li je to pravo povrijeđeno ili zaštićeno. Dalja evolucija stava Ustavnog suda može se uočiti u rješenju koje je donio 18. januara 2012. godine, u predmetu U 9/09, kada je u tač. 1 utvrdio da je Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, naveden u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine, njegov sastavni dio.⁸

Da su ljudska prava iz Aneksa I neposredno primjenjiva i da imaju ustavnu snagu, ne proističe samo iz strukture Ustava Bosne i Hercegovine, čiji je sastavni dio pomenuti aneks. Nekoliko normi sadržanih u čl. II Ustava nedvosmisleno potvrđuju naš stav. Prvo, Ustav u čl. II 1 obavezuje Bosnu i Hercegovinu i njene entitete da obezbijede najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i sloboda. Ako njime istovremeno nisu garantovana ljudska prava iz međunarodnih konvencija, teško se može tvrditi da je ova obaveza Bosne i Hercegovine ispunjena. Svrha Aneksa I je upravo u tome da se omogući primjena čl. II 1 Ustava. U suprotnom, moglo bi se desiti da se Bosna i Hercegovina obavezala da poštuje ljudska prava, a da nije ratifikovala neku od konvencija iz Aneksa I, zbog čega ne bi imala obavezu da svojim zakonodavstvom garantuje ljudska prava iz tih konvencija.

Drugo, čl. II 4 predviđa da je ostvarivanje ljudskih prava iz međunarodnih sporazuma navedenih u Aneksu I garantovano svim licima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Ukoliko se prihvati tumačenje Ustavnog suda da ova ljudska prava nisu garantovana Ustavom, bio bi obesmišljen čl. II 4 Ustava, jer ne bi bilo jasno kako bi sva lica u Bosni i Hercegovini uživala prava koja im nisu garantovana.

Pošto je Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta jedan od petnaest međunarodnih instrumenata navedenih u Aneksu I Ustava, ova rasprava se odnosi i na prava djeteta. Slijedeći naprijed iznesene argumente, zaključujemo da prava djeteta iz Konvencije imaju rang ustavnih prava. Ona se neposredno primjenjuju, ukoliko su po svom sadržaju podobna za neposrednu primjenu, i obavezuju zakonodavca da svoje akte uskladi sa pravima iz Konvencije. Osim toga, organi koji su nadležni za zaštitu ljudskih prava dužni su da se neposredno pozivaju na prava iz Konvencije i donose odluke u skladu sa njima.

Za pravno normiranje i praksu nadležnih organa bilo bi značajno da se Ustav Bosne i Hercegovine revidira u tom smislu što bi se u njegovom

⁸ Rješenje u predmetu U 9/09 od 18. januara 2012. godine.

Aneksu I izričito naglasilo da se nabrojani instrumenti zaštite ljudskih prava i sloboda neposredno primjenjuju i da imaju ustavnu snagu.

3. PRAVA DJETETA U USTAVIMA ENTITETA

Budući da federalno uređenje Bosne i Hercegovine nalaže saglasnost ustava entiteta sa ustavom države (kao i saglasnost ustava kantona sa ustavom države i Federacije Bosne i Hercegovine), slijedi da se pitanje prava djeteta u ovim prvim ne javlja naročito problematičnim. Ipak, treba ukazati na izvjesne specifičnosti, koje su više formalnopravne prirode.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine donesen je 1994. godine i ima pravno-tehničke sličnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Ovdje, prije svega, mislimo na Aneks Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, u kome je naveden dvadeset jedan instrument za zaštitu ljudskih prava. Među njima se, pod rednim brojem 16, nalazi i Konvencija o pravima djeteta. Ovaj aneks, za razliku od Aneksa I Ustava Bosne i Hercegovine, već u svom naslovu jasno ukazuje na pravnu snagu ovih instrumenata za zaštitu ljudskih prava. Kaže se da instrumenti imaju pravnu snagu ustavnih odredaba. Shodno tome, prava djeteta su i pogledu pravne snage i primjenjivosti izjednačena sa drugim ljudskim pravima, uključujući ona iz čl. II A 2 Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Ustav Federacije u članu II A 2 1j navodi zaštitu porodice i djece kao jedno od garantovanih ljudskih prava. Pravi sadržaj ove norme može se shvatiti tek ako se ona tumači u vezi sa Aneksom Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (a od stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine i sa njegovim Aneksom I). Jer, pojam „zaštita djece“ po sebi nije dovoljno precizan, jer ne utvrđuje obim i sadržaj zaštite. Prepušteno je zakonodavcu da o tome odluči. Pošto je Aneks integralni dio Ustava, sloboda zakonodavca je znatno sužena, jer on mora normirati ovu oblast u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta, budući da je ona dio Ustava. U tom kontekstu treba posmatrati i druge ustavne norme, kao što je ona iz čl. II A 2, prema kojoj će Federacija obezbijediti primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih ljudskih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu.

Ustav Republike Srpske pisan je u duhu jugoslovenske i evropsko-kontinentalne ustavnopravne tradicije, tako da nema aneksa, a materija ljudskih prava uređena je u drugom odjeljku. Član 36 Ustava odnosi se, između ostalog, i na prava djeteta. Ustavom se garantuje posebna zaštita porodice, majke i djeteta. Roditelji imaju pravo i dužnost da brinu o podizanju i vaspitanju djece. Vanbračna djeca imaju ista prava i dužnosti kao i djeca rođena u braku. Čovjek ima pravo da slobodno odlučuje o rađanju djece. Djeca su dužna brinuti o roditeljima kojima je potrebna pomoć. Maloljetnici o kojima se roditelji ne brinu imaju pravo na posebnu zaštitu.

U čl. 37 Ustava djeci se garantuje posebno pravo na zaštitu zdravlja. Dok svi imaju pravo na zaštitu zdravlja pod uslovima utvrđenim zakonom, djeca (kao i trudnice i stare osobe) imaju pravo na zaštitu zdravlja iz javnih prihoda. Član 38 Ustava odnosi se na pravo na obrazovanje. Ono nije isključivo pravo djeteta, pošto, po svojoj prirodi, pripada svima, pogotovo ako se posmatra u kontekstu prava na visoko obrazovanje.⁹ Međutim, nesumnjivo da je ovo pravo, prvenstveno pravo na osnovno,¹⁰ a donekle i na srednje, obrazovanje prije svega pravo djeteta. Ustav ne pravi pravnu diskriminaciju pri garantovanju ovog prava, jer ga jamči svima, ali je drugačije sa odgovorom na pitanje da li postoji faktička diskriminacija. Pravo na školovanje pod jednakim uslovima iz čl. 38, st. 1 Ustava obuhvata jednake formalnopravne uslove. Ovo slijedi iz ostalih normi sadržanih u ovom članu, koje predviđaju da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno, dok to nije slučaj sa ostalim nivoima obrazovanja.¹¹ Imajući u vidu velike klasno-socijalne i imovinske razlike u društvu, očigledno je da formalna jednakost prava dovodi do faktičke nejednakosti, odnosno teškoća ili nemogućnosti da formalno priznato pravo bude ostvareno. Ustavotvorac bi obezbijedio puno ostvarivanje ovog prava, i to ne samo formalno već, prije svega, faktički ako bi garantovao besplatno školovanje na svim nivoima. Time bi i prava djeteta bila ostvarena u većem obimu.

Ustav u čl. 40 garantuje posebnu zaštitu na radu omladini. Kako se, doduše po Zakonu o radu, radni odnos može zasnovati sa 15 godina, a po Konvenciji o pravima djeteta, dijete je lice do 18 godina, slijedi da se i u kontekstu posebne zaštite na radu može govoriti o pravu djeteta iako ovo nije specifično pravo djeteta.¹² Prema čl. 43 Ustava, članovi porodica zaposlenih imaju pravo na socijalnu zaštitu i socijalno osiguranje, čime su obuhvaćena i djeca.

Kako vidimo, ljudska prava koja se odnose na dijete u Ustavu Republike Srpske mogu se podijeliti u dvije grupe: prava koja se odnose samo na ovu kategoriju lica i koja nisu detaljno regulisana, i prava koja se odnose na sva lica ili pojedine kategorije lica, u koja spadaju i djeca, pa se ne radi o specifično dječjim pravima.

⁹ Konvencija o pravima djeteta u čl. 29 priznaje pravo na obrazovanje kao jedno od prava djeteta.

¹⁰ „Pravo deteta na obrazovanje (...) u užem smislu podrazumeva pravo deteta na osnovno obrazovanje i pravo na dostojanstvo prilikom pohađanja škole.“ – O. S. Jović, 59.

¹¹ „Svakome je pod jednakim uslovima dostupno srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje.“ – Čl. 38, st. 3 Ustava.

¹² Konvencija o pravima djeteta u čl. 32 garantuje pravo djeteta na zaštitu od ekonomske eksploatacije i rada na poslu koji može biti opasan ili ometati obrazovanje djeteta ili štetiti zdravlju djeteta, odnosno njegovom razvoju. Države potpisnice dužne su da obezbijede minimalnu starost za zapošljavanje i regulišu radno vrijeme i uslove rada.

4. O JEDNOJ PRAVNOJ DILEMI

U Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini važio je Zakon o smještaju djece u druge porodice.¹³ Republika Srpska je 1993. godine donijela Zakon o socijalnoj zaštiti, kojim su drugačije riješena izvijesna pitanja koja su ranije bila uređena Zakonom o smještaju djece u druge porodice, dok druga pitanja uopšte nisu regulisana ovim kasnijim zakonom. Stoga, postavilo se pitanje da li je donošenjem Zakona o socijalnoj zaštiti prestao da važi, ili tačnije, prestao da se primjenjuje Zakon o smještaju djece u druge porodice.¹⁴

U prelaznim i završnim odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti nije izričito navedeno da je stupanjem na snagu ovog zakona prestao da važi, odnosno da se primjenjuje Zakon o smještaju djece u druge porodice. Naravno, ukoliko su neka pitanja drugačije riješena Zakonom o socijalnoj zaštiti, jasno je da se primjenom načela *lex posterior derogat legi priori* primjenjuju odredbe Zakona o socijalnoj zaštiti. Međutim, problem nastaje za izvijesna pitanja koja nisu regulisana Zakonom o socijalnoj zaštiti.

U praksi organa starateljstva u Republici Srpskoj, smatra se kako je Zakon o smještaju djece u druge porodice prestao u cjelini da važi stupanjem na snagu Zakona o socijalnoj zaštiti. Zbog toga, dešava se da su izvijesna pitanja ostala zakonski neuređena, jer se pogrešno primjenjuje naprijed pomenuto načelo, a zaboravlja se da je moguće potpuno i djelimično derogiranje zakona.¹⁵

Riječ „*lex*“ u načelu *lex posterior derogat legi priori* treba tumačiti tako da se pod njim misli ne samo na zakon u cjelini već i na pojedinu normu. U konkretnom slučaju, ovo načelo znači da se stavljaju van snage pojedine norme Zakona o smještaju djece u druge porodice, a ne čitav zakon. Do ovog zaključka dolazimo tumačenjem Zakona o socijalnoj zaštiti. Ako je zakonodavac imao namjeru da materiju koja je već bila uređena jednim zakonom drugačije uredi drugim zakonom, to je učinio donošenjem Zakona o socijalnoj zaštiti.¹⁶ Ako je želio derogirati još neki dotad važeći zakon u cjelini, učinio bi to u završnim odredbama izričito. Ako to nije učinio, znači da nije imao takvu namjeru. Drugi organi ili organizacije ne

¹³ Zakon o smještaju djece u druge porodice, *Sl. list SR BiH*, br. 9/78.

¹⁴ U našoj pravnoj teoriji skoro da ne postoje autori koji ističu značaj Zakona o smještaju djece u druge porodice u pravnom sistemu Republike Srpske. Izuzetak od toga, predstavlja stav profesorice Stjepanović naveden u udžbeniku: M. Mladenović, S. Stjepanović, M. Živanović, *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Srpskom Sarajevu, Pale 2003, 27 i 326–331.

¹⁵ Đ. Gatarić, *Stvaranje prava*, Banja Luka 1991, 472.

¹⁶ Stupanjem na snagu novog zakona, prestao je da se primjenjuje Zakon o socijalnoj zaštiti, *Sl. list SR BiH*, br. 39/84.

moгу derogirati dijelove zakona o kojima zakonodavac nije ništa izričito rekao. Ako je zakonodavac želio samo dio zakonske materije da uredi drugačije, bilo je dovoljno da to učini pojedinim normama novog zakona, što je i učinio. To znači, da preostali dio dotad važećeg zakona ostaje na snazi, odnosno ostaje da se primjenjuje dok ne bude derogiran neposredno ili posredno.

Ova intencija derogiranja Zakona iz 1978. godine teško bi se mogla uskladiti i sa Ustavnim zakonom za sprovođenje Ustava Republike Srpske.¹⁷ Njime je propisano da će se zakoni i drugi pravni propisi SFRJ i SR BiH koji su u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske i nisu u suprotnosti sa zakonima koje je donijela Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini odnosno Narodna skupština Republike Srpske, primjenjivati dok se ista materija ne uredi drugim zakonom.¹⁸ Zakon o smještaju djece u druge porodice nije u suprotnosti sa Ustavom Republike Srpske, niti je u njemu sadržana materija u cjelosti uređena drugim zakonom. Osim toga, on nije stavljen van snage ni posredno ni neposredno, pa nema pravnog osnova da se u cjelosti smatra derogiranim. Očigledno, radi se o pogrešnom tumačenju jednog pravnog načela.

¹⁷ Ustavni zakon za sprovođenje Ustava Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, br. 21/92.

¹⁸ Ustavni zakon, čl. 12.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Ademović, Nedim, Marko, Joseph, Marković, Goran, *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*, Konrad Adenauer Stiftung u BiH, Sarajevo 2012;
2. Ademović, Nedim, Steiner, Christian *et al.*, *Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar*, Konrad Adenauer Stiftung u BiH, Sarajevo 2010;
3. Čeranić, Dimitrije, „Primjena međunarodnih konvencija o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini“, *Aktuelnost i značaj ljudskih prava i sloboda* (ur. Goran Marković), Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo 2011;
4. Gatarić, Đuro, *Stvaranje prava*, Pravni fakultet Zagreb i Pravni fakultet Banja Luka, Banja Luka 1991;
5. Jović, Olga S., *Prava deteta – između ideje i stvarnosti*, Zadužbina Andrejević, Beograd 2009;
6. Mladenović, Marko, Stjepanović, Stanka, Živanović, Milorad, *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Srpskom Sarajevu, Pale 2003;
7. Nowak, Manfred, „Shortcomings of Effective Enforcement of Human Rights in Bosnia and Hercegovina“, *Human Rights in Bosnia and Hercegovina after Dayton: From Theory to Practice* (eds. Wolfgang Benedek *et al.*), Martinus Nijhoff Publishers, The Hague 1999;
8. Trnka, Kasim, *Ustavno pravo*, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo 2006.

Pravni izvori

1. Konvencija UN o pravima djeteta;
2. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu AP-1217/07;
3. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu AP-1999/08;
4. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu U 5/06 od 2009. godine;
5. Rješenje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu U 9/09 od 18. januara 2012. godine;
6. Ustav Bosne i Hercegovine;
7. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine;
8. Ustav Republike Srpske;
9. Ustavni zakon za provođenje Ustava Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, br. 21/92;
10. Zakon o smještaju djece u druge porodice, *Sl. list SR BiH*, br. 9/78;
11. Zakon o socijalnoj zaštiti, *Sl. glasnik RS*, br. 5/93, 15/96, 110/03 i 33/08;
12. Zakon o socijalnoj zaštiti, *Sl. list SR BiH*, br. 39/84.

Assistant Professor Goran Marković, LL.D.

Faculty of Law,
University of East Sarajevo

CONSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF CHILDREN'S RIGHTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

Bosnia-Herzegovina has a plural constitutional system with overlapping European and Anglo-Saxon influences. That is the reason why the issue of recognition and enforcement of human rights is specific. This also applies to children's rights. Constitution of Bosnia and Herzegovina almost has no provisions on the children's rights in its normative part. On the other hand, legal power and method of application of the Convention on the Rights of the Child, which is listed in the Constitution's Annex I, are very important issues.

The central part of this paper is devoted to the analysis of its place in the constitutional system of Bosnia and Herzegovina – its legal force and application. The author opts for the view that, in terms of domestic law, the Convention has the constitutional power as a formal part of the Constitution, and that it is directly applicable, if its norms are suitable for immediate use.

Second part of the paper is devoted to analysis of constitutional basis of the rights of the child in constitutions of entities. The Constitution of Federation in its sole annex provides that the Convention will have the constitutional power, while the Constitution of Republic of Srpska is written in the spirit of the continental European tradition, so it has two sets of rights relating to children: specific rights of the child and other rights that include wider range of subjects, belonging also to children.

Key words: *Children's rights; Convention on the Rights of the Child; Bosnia and Herzegovina; Entities; Constitution.*